YHDENVERTAISUUS
VALTUUTETTU
DISKRIMINERINGSOMBUDSMANNEN
NON-DISCRIMINATION OMBUDSMAN
OVTTAVEARDÁSAŠVUOĐAÁITTARDEADDJI

7.11.2023 VVTDno-2023-1631

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

U 61/2023 vp

Lausunto eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle koskien komission ehdotusta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi eurooppalaisen vammaiskortin ja eurooppalaisen vammaisten henkilöiden pysäköintiluvan vahvistamisesta

Yhdenvertaisuusvaltuutettu kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi eurooppalaisen vammaiskortin ja eurooppalaisen vammaisten henkilöiden pysäköintiluvan vahvistamisesta (COM (2023) 512 final). Yhdenvertaisuusvaltuutettu lausuu valtioneuvoston kirjelmän U61/2023 vp johdosta seuraavaa:

Ehdotuksen taustalla on EU:n vammaisstrategian toimeenpano ja YK:n vammaisyleissopimus, jonka Suomi ja EU ovat molemmat ratifioineet. YK:n vammaisyleissopimuksen artiklat ovat Suomessa suoraan sovellettavaa oikeutta. Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää kaiken kaikkiaan ehdotusta direktiiviksi vammaiskortin ja eurooppalaisen vammaisten henkilöiden pysäköintiluvan vahvistamisesta erittäin kannatettavana.

Vammaissopimuksen 8 artikla (tietoisuuden lisääminen) velvoittaa Suomea sopimuksen osapuolena toteuttamaan toimia, joilla lisätään tietoisuutta vammaisista henkilöistä ja heidän oikeuksistaan. Yhdenvertaisuusvaltuutetun näkemys on, että Suomessa ei vielä riittävällä laajuudella tunneta vammaisyleissopimuksen velvoittavuutta eikä esimerkiksi sopimuksessa ja yhdenvertaisuuslaissa säädettyä velvollisuutta toteuttaa kohtuullisia mukautuksia sellaisissa yksittäistilanteissa, joissa vammainen henkilö niitä tarvitsee pystyäkseen nauttimaan hänen oikeuksistaan yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Eurooppalaisen vammaiskortin käyttöönoton yhteydessä ja kortista tiedottamisessa olisi tärkeää tehdä tunnetuksi laajemminkin vammaisten henkilöiden oikeutta kohtuulliseen mukautukseen sekä edistää vammaisten henkilöiden yhdenvertaisten oikeuksien toteutumista ja tunnistamista laajan väestönosan keskuudessa. Vammaiskortin ja pysäköintiluvan tiedotuksen ei siten tule kohdistua vain vammaisin henkilöihin vaan laajemmin koko yhteiskuntaan. Hyvin ja laajasti toteutettu tiedottaminen todennäköisesti myös lisäisi vammaiskortin mukaisten etuuksien käyttöönottoa eri palveluntarjoajien toimesta.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että eurooppalaisen vammaiskortin ja pysäköintiluvan tulisi perustua kansallisiin kriteereihin luvan myöntämiseksi. Liittyen kansallisiin myöntämisedellytyksiin yhdenvertaisuusvaltuutettu huomauttaa, että kirjelmässäkin esiin nostettu YK:n vammaisyleissopimuksen sisältämä vammaisuuden määritelmä tulee olla kansallisesti määriteltävien myöntämisedellytysten perusteena. Suomessa voimassa oleva vammaispalvelulaki ei kuitenkaan kaikilta osin vastaa YK:n vammaisyleissopimuksen vaatimuksia, joihin Suomen valtio on sitoutunut. Esimerkkinä henkilöt, joilla on neuropsykiatrisia erityispiirteitä, jotka katsotaan vammaisuudeksi, jäävät usein tällä hetkellä kansallisten vammaispalveluiden ja -tukien ulkopuolelle. Tämä ei ole YK:n vammaisyleissopimuksen mukainen oikeustila.

Tästä syystä valtuutettu toteaa, että vaikka vammaiskortin ja vammaisen pysäköintiluvan myöntämiskriteerit jäisivät kansallisesti määriteltäviksi perustuen tiettyjen palveluiden / etuuksien kriteerien täyttymiseen, on myöntämisessä tarvittaessa tehtävä erillinen ja yksilöllinen tarpeenarviointi.

Lausunnolla oleva ehdotus on kaiken kaikkiaan erittäin kannatettava. Kansallisiin myöntämisedellytyksiin ja vammaiskortin sekä pysäköintiluvan tiedotukseen on syytä paneutua huolellisesti ja varata toimenpiteille riittävä rahoitus.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu Kristina Stenman

Erityisasiantuntija Elli Björkberg